Homilija o pokajanju i istinskom pomirenju s Bogom

Sažeti prevod na savremeni srpski i pregled glavnih poruka

Izvorna homilija iz Drugog toma homilija Engleske crkve (1571), koji je uredio Džon Džuel. Tekst je podeljen na tri dela. Ovo izdanje prenosi njihov smisao i glavne argumente na savremenom srpskom jeziku, ali nije integralni, doslovni prevod.

Osnovna poruka

Pokajanje nije samo žaljenje zbog učinjenog. Ono je povratak Bogu čitavim bićem, sa iskrenim priznanjem greha, poverenjem u Božju milost i spremnošću da se život promeni. Homilija neprestano povezuje pokajanje sa oproštajem: čovek ne treba da ostane zarobljen u očajanju, ali ni da se zadovolji spoljašnjim znakovima religioznosti.

Prvi deo Put povratka Bogu

Sveto pismo, kaže homilija, iznova poziva ljude da se pokaju, poprave svoj život i bez odlaganja vrate Bogu. Propovedanje Isusa Hrista i apostola spaja dve vesti: poziv na obraćenje i obećanje oproštaja. Zato je pokajanje neophodna tema hrišćanske propovedi, a ne sporedna verska dužnost.

Prorok Joil poziva narod: vratite se Gospodu svim srcem, uz post, plač i žalost; razderite svoja srca, a ne odeću. U tim rečima homilija nalazi i ozbiljnost i utehu. Čovek treba da prizna udaljavanje od dobra, ali ne sme zaključiti da je za povratak prekasno. Bog je milostiv, saosećajan, strpljiv i spreman da oprosti. Kao roditelj koji želi povratak svoga deteta, Bog poziva na obnovljeni odnos.

Autor razmatra četiri pitanja koja usmeravaju pokajanje: od čega se vraćamo, kome se vraćamo, čijom pomoći možemo da se vratimo i kako taj povratak izgleda.

Od čega se vraćamo

Od greha koji prekida zajedništvo s Bogom i narušava život. Pod grehom se ne podrazumevaju samo očigledno štetna dela i reči, već i unutrašnje namere, gordost, pohlepa, zablude i oblici obožavanja svega što zauzima Božje mesto. Iskreno pokajanje zato traži napuštanje onoga što nas je udaljilo od istine i ljubavi.

Kome se vraćamo

Bogu, izvoru istine i dobra. Homilija upozorava da čovek ne treba da zameni Boga vlastitim zaslugama, ljudskim izumima ili onim što samo izgleda religiozno. Povratak Bogu nije samo promena ponašanja, već obnova poverenja i vere.

Čijom pomoći se vraćamo

Prema homiliji, pomirenje je moguće kroz Isusa Hrista. Njegovo delo i Božja milost imaju prvenstvo nad čovekovim zaslugama. Pokajanje bez nade u milost može se pretvoriti u beznadežno samookrivljavanje, a pokajanje s poverenjem u Hrista otvara put ka novom početku.

Kako izgleda povratak

Čitavim srcem, bez pretvaranja. Post se tumači kao samodisciplina, a ne kao puko pridržavanje propisa o hrani. Suze i žalost mogu izražavati iskreno kajanje, ali nisu njegov cilj. Joilove reči „razderite srca, a ne odeću“ naglašavaju da Bog traži unutrašnju promenu, a ne predstavu za druge.

Čak i nakon ozbiljnog pada moguć je povratak. Homilija navodi Davida i apostola Petra, koji su teško pogrešili, ali nisu ostali bez nade u Božji oproštaj. Ti primeri nisu dozvola da se greh olako ponavlja, već razlog da se čovek ne preda očajanju. Istinsko obraćenje, naglašava autor, ne nastaje samo snagom naše volje: ono je i delo Božje blagodati.

Drugi deo Četiri sastavna dela pokajanja

U drugom delu homilija prikazuje četiri povezana elementa pokajanja. Nijedan nije dovoljan sam za sebe; zajedno čine put od priznanja pogrešnog ka obnovljenom životu.

1 Skrušenost srca

Čovek prepoznaje težinu onoga što je učinio i iskreno žali zbog zla. To nije samo strah od kazne, nego svest da je povredio odnos s Bogom i drugima. Slušanje Svetog pisma i iskreno suočavanje sa sobom razotkrivaju ono što bismo radije opravdali ili sakrili. Kao David nakon prorokovog ukora, čovek prestaje da „spava“ u vlastitoj pogrešci.

2 Iskreno priznanje

Greh se priznaje Bogu bez izgovora i skrivanja. Homilija se poziva na psalamsko svedočanstvo da je David priznao svoju krivicu i primio oproštaj. Priznanje među ljudima takođe ima važnu ulogu: kada smo nekome naneli štetu, treba je priznati i tražiti pomirenje. Hristov poziv da se prvo izmirimo s bližnjim pokazuje da odnos s Bogom ne može biti odvojen od odgovornosti prema drugima.

U okviru reformacijskog spora, tekst odbacuje obaveznu pojedinačnu ispovest svešteniku kao uslov Božjeg oproštaja. Istovremeno dopušta i preporučuje da se čovek koji pati zbog savesti obrati obrazovanom i pouzdanom pastiru radi razgovora, utehe i duhovnog saveta. Ovo je istorijski, polemički stav samog teksta.

3 Vera u Božje obećanje

Skrušenost i priznanje, bez vere u oproštaj, ne dovode do pune obnove. Homilija poredi Judu i Petra: obojica su svesni teškog greha, ali Petar nalazi put nazad kroz poverenje u Hristovu milost. Naglasak nije na tome koliko snažno sebe osuđujemo, nego da li dopuštamo da nas obećanje oproštaja podigne. Pokajanje se ne završava beznađem.

4 Popravka života

Pravi plod pokajanja je vidljiva promena. Nije dovoljno reći da nam je žao, a nastaviti po starom. Homilija navodi Ninivljane, koji su napustili zle postupke, i Zakheja, koji je odlučio da deli imovinu sa siromašnima i nadoknadi ono što je nepravedno uzeo. Kada smo nekoga povredili, dužni smo da učinimo što možemo da štetu ispravimo. Dobrota, pravednost i popravljeni odnosi potvrđuju ozbiljnost obraćenja.

Treći deo Zašto ne odlagati pokajanje

Završni deo navodi pet razloga da se čovek bez odlaganja okrene Bogu.

1. Božji poziv. Proroci iznova pozivaju narod da se vrati sa svojih loših puteva. Pokajanje je odgovor na taj poziv.

2. Obećanje milosti. Bog ne poziva samo na promenu, nego obećava oproštaj onome ko se iskreno vrati. Nada je zato sastavni deo poziva.

3. Ozbiljnost zla. Greh razara zajedništvo s Bogom i ljudima. Njegovu štetnost ne treba umanjivati, niti se miriti s onim što šteti nama i drugima.

4. Krhkost života. Ne znamo koliko vremena imamo. Zato ono što zahteva priznanje, pomirenje i promenu ne treba stalno odlagati.

5. Odgovornost pred Bogom. Homilija ozbiljno govori o sudu i posledicama upornog odbijanja promene. Nasuprot tome stoji nada da Božja milost prima onoga ko se vraća i donosi plodove pokajanja.

Sažetak glavnih poruka

- Pokajanje je preusmeravanje celog života, a ne samo osećanje krivice.
- Središnji biblijski poziv glasi da se Bogu vratimo „svim srcem“.
- Iskreno priznanje greha treba da prati nada u oproštaj.
- Božja milost omogućava novi početak i nakon teških pogrešaka.
- Vera i dobra dela nisu suparnici: promenjen život je plod živog pokajanja.
- Nadoknada nepravde i pomirenje sa bližnjima konkretni su znaci promene.
- Spoljašnji obredi imaju smisla samo ako podstiču unutrašnju obnovu.

Kratko razmišljanje za današnjeg čitaoca

Najkorisnija misao ove homilije možda je jednostavna: nije dovoljno žaliti zbog prošlosti ako ne menjamo način na koji danas živimo. Pokajanje se vidi u poštenijem odnosu prema ljudima, spremnosti da se prizna povreda, nadoknadi šteta i ponovo izgradi poverenje. Istovremeno, niko ne treba da bude zauvek poistovećen sa svojim najgorim postupkom. Mogućnost promene i milost čuvaju čoveka od očajanja, a odgovornost čuva milost od površnosti.

Podaci o izvoru

An Homilee of repentance, and of true reconciliation unto God, u The Second Tome of Homilies (London, 1571), štampari Richard Jugge i John Cawood; izdanje povezano s uredničkim radom Johna Jewela. Sažeti prevod zasnovan je na ranonovovekovnom engleskom tekstu homilije iz navedenog izdanja.